

**«Алтын Самұрық» бөбекжай –балабақшасы»
«МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДА ҚҰҚЫҚТЫҚ
САУАТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ»**

Тәрбиеші: Ұ.Кенжеева

Қазіргі таңда қоғамның даму деңгейі азаматтардың құқықтық мәдениетімен, заңға деген құрметімен және құқықтық сауаттылығымен тікелей байланысты. Осы тұрғыда бала тәрбиесінде құқықтық тәрбиенің орны ерекше. Қазақстан Республикасында балалардың құқықтарын қорғау – мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың тұлғалық дамуының негізі қаланатын, әлеуметтік мінез-құлық нормалары қалыптасатын маңызды кезең. Дәл осы жаста баланың «мен» ұғымы, өзіне және өзгеге деген қарым-қатынасы, әділдік пен жауапкершілік туралы алғашқы түсініктері дамиды. Сондықтан құқықтық сауаттылықты қалыптастыруды ерте жастан бастау – болашақта саналы, мәдениетті, заңды сыйлайтын азамат тәрбиелеудің басты алғышарты.

Балабақша жағдайында құқықтық тәрбие беру – баланы заң баптарымен таныстыру емес, керісінше, оның күнделікті өмірінде кездесетін қарапайым жағдайлар арқылы құқық пен міндеттің мәнін түсіндіру болып табылады.

Құқықтық сауаттылық ұғымының мәні

Мектеп жасына дейінгі балалардың құқықтық сауаттылығы – бұл: баланың өзін жеке тұлға ретінде сезінуі; өз құқықтары мен міндеттері туралы бастапқы түсініктерінің қалыптасуы; қоғамдық ортада қабылданған тәртіп ережелерін сақтау дағдылары; өзгенің құқығын сыйлау, әділ шешім қабылдай білуі.

Бұл кезеңде бала «құқық» сөзінің заңдық мағынасын толық түсінбеуі мүмкін, алайда: «менің атым бар»; «мен ойнауға, демалуға, білім алуға құқылымын»; «мен де басқалар сияқты ережені сақтауым керек» деген түсініктерді санасына сіңіреді. Құқықтық сауаттылық баланың мінез-құлқында, қарым-қатынасында, өз іс-әрекетіне жауапкершілікпен қарауында көрініс табады.

Мектеп жасына дейінгі балаларға құқықтық тәрбие берудің мақсаты мен міндеттері

МАҚСАТЫ

Мақсаты:

Балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, құқықтық мәдениет негіздерін қалыптастыру, қоғамда өзін еркін әрі жауапты ұстауға үйрету.

МІНДЕТТЕРІ

Мақсаты: баланың жеке тұлға ретіндегі құндылығын түсіндіру;
өз құқықтары мен міндеттері туралы қарапайым түсінік беру;
қоғамдық орындардағы тәртіп ережелерін сақтауға тәрбиелеу;
әділдік, жауапкершілік, сыйластық қасиеттерін дамыту;
өзгенің құқығына құрметпен қарауға үйрету; заңға бағыну мен тәртіп сақтаудың маңызын ұғындыру.

Мектепке дейінгі ұйымда құқықтық тәрбие келесі бағыттарды қамтиды:

өмір сүру және
қауіпсіздік
құқығы;

отбасында
тәрбиелену
құқығы;

білім алу
және ойын
ойнау
құқығы;

**Баланың негізгі
құқықтары
туралы түсінік**

өз пікірін айту
құқығы;

демалу және
қорғауға ие
болу құқығы.

Бұл ұғымдар балаларға қарапайым, өмірмен байланысты мысалдар арқылы жеткізіледі.

**балабақша
ережелерін
сақтау;**

**құрдастарымен
тату ойнау;**

**үлкендерді
сыйлау;**

**Баланың
міндеттері**

**ойыншықтарды
ұқыпты
пайдалану;**

**өз іс-әрекетіне
жауапкершілікпен
қарау.**

Ойын арқылы құқықтық тәрбие

- ❖ Ойын – мектеп жасына дейінгі баланың негізгі әрекеті.
- ❖ Сондықтан құқықтық тәрбие ойын арқылы тиімді жүзеге асырылады.

Сюжеттік-рөлдік ойындар:

«Отбасы»
«Балабақша»
«Дәрігер»
«Полиция»

Бұл ойындар арқылы балалар:

ереже сақтауды;
өз міндетін орындауды;
өзгенің құқығын
құрметтеуді үйренеді.

Дидактикалық ойындар:

«Дұрыс – бұрыс»
«Не істеуге болады,
не болмайды?»
«Ережені тап»

Көркем әдебиет пен ертегілерде

Ертегілер – құқықтық тәрбиенің тиімді құралы.

Ертегі кейіпкерлерінің әрекеттерін талдау арқылы бала:

әділдік пен әділетсіздікті ажыратады;
дұрыс және бұрыс әрекеттерді салыстырады;
жауапкершілікке үйренеді.

Мысалы, ертегі кейіпкерінің ережені бұзуы қандай салдарға әкелгенін талқылау – баланың ойлау қабілетін дамытады.

Әңгімелесу және жағдаяттық тапсырмалар

Тәрбиеші балалармен күнделікті өмірден алынған жағдаяттарды талқылайды:

«Досың сенің ойыншығыңды рұқсатсыз алды. Не істейсің?»

«Ережені бұзған балаға қалай көмектесуге болады?»

Мұндай тапсырмалар баланың:

өз пікірін айтуына;
дұрыс шешім қабылдауына;
жанжалсыз қарым-қатынас орнатуына ықпал етеді.

Режимдік сәттердегі құқықтық тәрбие

Құқықтық тәрбие тек ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде ғана емес, күнделікті режимдік сәттерде де жүзеге асады:

**таңғы қабылдау;
ас ішу кезіндегі тәртіп;
серуен;
кезешілік;
ойыншықтарды жинау.**

Осы сәттерде балалар ережені сақтауға, өз міндетін орындауға дағдыланады.

Ата-анамен бірлескен жұмыс

Баланың құқықтық тәрбиесі отбасымен тығыз байланыста жүргізілуі тиіс. Балабақша мен ата-ана талаптарының бірізділігі ғана оң нәтиже береді.

Жұмыс түрлері:

ата-аналарға арналған кеңестер;
құқықтық тақырыптағы жиналыстар;
буклеттер мен жадынамалар;
ата-анамен жеке әңгімелер.

құқықтық мәдениет

Ата-ана баланың құқығын құрметтеп, өз үлгісі арқылы заңға бағынуды көрсеткенде ғана балада құқықтық мәдениет қалыптасады.

Тәрбиешінің рөлі

Тәрбиеші – баланың құқықтық тәрбиесіндегі негізгі тұлға. Ол:
әділ әрі талапшыл болуы;
баланың пікірін тыңдай білуі;
баланың жеке шекарасын сақтауы;
әр баланың құқығын тең қорғауы тиіс.
Тәрбиешінің әрбір әрекеті, сөзі – бала үшін үлгі.

Қорытынды

Қорытындылай келе, мектеп жасына дейінгі балалардың құқықтық сауаттылығын қалыптастыру – ұзақ мерзімді, жүйелі педагогикалық үдеріс. Құқықтық тәрбие баланың күнделікті өмірімен тығыз байланыста, ойын, қарым-қатынас, режимдік сәттер арқылы жүзеге асқанда ғана тиімді болады.

Бүгінгі балабақша тәрбиеленушісі – ертеңгі қоғам мүшесі. Сондықтан оның өз құқығы мен міндетін білуі, заңды құрметтеуі – болашақтың кепілі.